

Попович К. А., к. е. н. Ставицька А. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ПРОБЛЕМА «ВІДПЛИВУ ІНТЕЛЕКТУ»
НА МІЖНАРОДНІ МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ**

Міжнародна міграція населення – важливий чинник інтеграційних процесів світу. У процесі розвитку будь-якої країни міграція впливає на суспільне життя населення та відіграє роль у розвитку міжнародних економічних відносин. Міграція населення як неминуче явище, здебільшого з демографічних та економічних причин, розвивається досить активно. Існують два різних підходи до трактування міграції (здебільшого імміграції) – як рішення економічних та демографічних потреб і як загрози соціальній згуртованості, національній ідентичності, безпеці та системі добробуту. Залежно від того, який погляд у влади на міграцію переважає, буде обрано спосіб формування міграційної політики [1].

Нині великий пріоритет мають кваліфіковані іммігранти та орієнтована на попит активна міграційна політика як результат спільної обізнаності щодо конкуренції таких мігрантів. Так як інтелектуальні ресурси перетворилися в один із найважливіших чинників виробництва, то одним з найбільш важливих і при цьому невирішених питань є питання про те, чи дійсно міжнародна міграція сприяє «впливу інтелекту» або як ще називають це явище – «витоку мізків», і якщо так, то за яких умов це відбувається.

Відплив інтелекту – це процес масової еміграції висококваліфікованих кадрів, спеціалістів та вчених, викликаний політичними, економічними та іншими причинами [2]. Це питання вкрай важливе, оскільки «вплив інтелекту» завдає значної шкоди соціально-економічному розвитку багатьох країн, які віддають мігрантів. Можливо, міжнародна міграція сприяє циркуляції фахівців і допомагає фахівцям підвищувати їх кваліфікацію після повернення в країну отримання освіти, проте мало фахівців повертається додому. Це відбувається, коли високий рівень безробіття в країні походження призводить

до вкрай неефективного використання трудових ресурсів та їх кваліфікацій, тобто навички фахівців не використовуються ефективно, а «витрачаються», заробітна плата скорочується. Це пояснює зацікавленість інших країн у залученні висококваліфікованої робочої сили.

Країни еміграції та приймаючі країн звинувачують такі держави як США, Німеччина та Великобританія в залученні кращих, так званих інтелектуальних «верхів суспільства», що завдає серйозної шкоди окремим секторам економіки країн походження мігрантів. Ці країни є не тільки центрами тяжіння для іммігрантів-професіоналів, а також центрами «експорту» освітніх послуг та «імпорту» студентів, що додатково залучає талановиту молодь [3].

У той же час міграція кваліфікованих фахівців веде до збільшення обсягу грошових переказів, які компенсують чисті витрати країн, що є позитивним наслідком для країни-донора. Позитивний наслідок «відпливу інтелекту» у країни з більшим заробітком та високим рівнем життя відзначається також на тому, що країни-експортери мотивуються щодо підвищення рівня життя, збільшення рівня інвестицій в освіту та загалом рівня економіки, щоб забезпечити кваліфікованим фахівцям гідні умови праці вдома.

Деякі країни походження, аби скоротити «відплив інтелекту», заохочують емігрантів до повернення на батьківщину. Прикладом може слугувати Колумбія, яка видавала кредити на навчання за кордоном строком на два роки за умови, що громадянин повернеться на батьківщину і буде залишатися тут певний час. За умови виконання таких умов, держава мала відшкодувати 45% кредиту. Проте такі заходи дуже дорогі та малоефективні, бо не гарантують виїзд громадян у майбутньому у пошуках кращих умов праці. Тому більш ефективними є не заохочення повернення висококваліфікованих емігрантів, а створення сприятливих умов для розвитку науки та технологій всередині країни.

Найбільш вигідними міграційними відносинами є двосторонні домовленості між країнами-донорами та країнами-реципієнтами, які спрямовані не на обмеження міграційних потоків, а на їх взаємовигідне використання

шляхом тимчасової циркулярної міграції. Мається на увазі, що підприємства чи установи різних країн зможуть співпрацювати, обмінюючись досвідом, надавати гранти фахівцям-іммігрантам та забезпечувати стажування персоналу. У сучасних умовах швидкого розвитку технологій комунікації результативним також є дистанційне виконання робіт фахівцями для іноземного роботодавця. За цих умов вони отримують високу заробітну плату, не залишаючи своєї країни і сплачують податки на батьківщині [4].

Отже, найкращим варіантом розв'язання проблеми «відпливу інтелекту» є створення умов, за яких висококваліфікована робоча сила матиме бажання працювати на батьківщині. Велику роль гратиме економічний розвиток країни, який безумовно впливатиме на рівень життя та сприятиме приросту інвестицій у науково-технологічну сферу.

Список використаних джерел:

1. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : монографія / Малиновська О. А. К. : НІСД, 2018. 472 с.
2. Бараник З. П., Романенко О. І. Інтелектуальна міграція як об'єкт статистичного дослідження. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2014. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3096> (дата звернення 12.03.2020).
3. Горда М. В., Зелінська Г. О. Інтелектуальна міграція: проблеми та шляхи їх вирішення в Україні. *«Молодий вчений»*. 2017. №3. С. 607-612. URL: <http://molodyvchenu.in.ua/files/journal/2017/3/141.pdf> (дата звернення 12.03.2020).
4. Ерфан Є. А. Особливості міжнародної міграції висококваліфікованих працівників. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 18. Ч.2. С. 10-14. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/18_2_2018ua/4.pdf